

Alle tiders Nordsjælland

MUSEUM NORDSJÆLLANDS
ÅRBOG 2019

Strandfoged i Tisvildeleje i en menneskealder

AF HANS CORNELIUS

Strandfogedgerningen var i ældre tid et vigtigt hverv, hvor det kunne gælde liv eller død. Hans Cornelius' far, Erik Cornelius Pedersen, bestred hvervet som strandfoged i Tisvildeleje fra 1942 til 1981. I den periode havde han ansvaret for en 18 km lang kyststrækning øst og vest for fiskerlejet. Særligt når det stormede fra nordvest var der risiko for strandinger, der krævede hurtig indsats af redningsmandskab. Der hvilede derfor et tungt ansvar på Erik Cornelius Pedersens skuldre, når han i hårdt vejr fra stranden observerede, om der var skibe i havsnød.

Erik Cornelius Pedersen (1909-1985), som var den yngste af en søskendeflok på syv, tilhørte sidste generation af de gamle fiskerfamilier på Tisvildeleje og var den sidste erhvervsaktive fisker. Strandfoged fra 1942 til 1981. Foto fra 1944.

Den 13. april 1946 ved middagstid var jeg som 11-årig på vej hjem fra skole, da jeg pludselig opfangede lyden af gennemtrængende udrykningshorn. Kort efter – i Tisvildeleje – blev jeg overhalet af en ambulance i fuld fart. Næppe var jeg kommet hjem, før telefonen ringede. Min mor var optaget af kunder i forretningen, og derfor tog jeg telefonen. I den anden ende lød en velkendt stemme: "Det er fra Pressens Radioavis. Vi vil gerne have nærmere oplysninger om den minesprængningsulykke, der er sket ud for Tisvildeleje!".

Det var min far, strandfoged Erik Cornelius Pedersen, de ville have i tale. Men hvad jeg ikke vidste var, at han – sammen med et par kolleger – var til havs i fuld gang med en redningsaktion.

I strandingsprotokollen beskrev han forløbet således:

"Lørdag den 13. April kl. 12,30 minesprængte en hollandsk Tjalk "Caroline" af Haderslev. Skibet var paa 78 Brutto Tons paa Rejse fra København til Horsens med Foderkager. Skibet havde 3 Mands Besætning og ejedes af Førerren, Jørgen Hansen Worck. Efter en Opringning hertil fra en Landligger paa Vejby Strand, Grosserer Wivel, som var Øjenvidne til Eksplosionen, tog jeg sammen med 2 Fiskere, E. Henriksen og Aug. Gudmandsen i en Motorjolle ud til Ulykkesstedet og fandt Skipperen siddende paa Mastetoppen, som ragede 1 meter over Vandet.

Styrmanden, som drev paa en Luge, blev taget op af et Stenfiskerfartøj ca. 500 Meter nordøst for Ulykkesstedet. Vi løb til Stenfiskeren og fik denne Mand med ombord i Motorbaaden, da vi hurtigst kunne nå Land.

Skipperen blev i Ambulance ført til Frederiksværk Sygehus med brækket Laarben og andre Kvæstelser. Styrmanden, hvis Navn var Jens Peter Olsen, døde paa Stranden af sine Kvæstelser efter en Times Oplivningsforsøg. Han blev ogsaa ført til Frederiksværk Sygehus. Den tredje Mand gik ned med Skibet, hans Navn var Jens Olsen. Begge de døde var hjemmehørende i Haderslev."

Hvervet som strandfoged

Denne begivenhed var blandt de mere dramatiske, som min far oplevede i udøvelsen af sit hverv som strandfoged gennem knapt 40 år. Hverdagen bød som regel på mere trivielle opgaver.

Men først spørgsmålet: Hvad er en strandfogeds opgave? I "Instruks for strandfogederne i Frederiksborg Amt" af 1. marts 1933 er det beskrevet, hvad strandfogedens virksomhed og myndighed i almindelighed er:

"Strandfogeden bestyrer Strandingsvæsenet i det ham tildelte Strandfogeddistrikt, i hvilket han efter Tid og Lejlighed, men navnlig naar

Stranding befrygtes, eller Vrag af Gods kan ventes, har at patrouillere."

Videre fastslår instruksens, at "*Hans nærmeste foresatte er Politimesteren.*" Strandfogeden udøver altså den lokale politimyndighed, hvilket skal tages helt alvorligt. Senere i samme afsnit står der nemlig: "*Saafernt nogen fornærmer ham i Handling eller Ord, naar han er i Funktion, straffes vedkommende med Fængsel, Hæfte eller Bøder.*" Jeg tror dog ikke, min far nogensinde har været ude for at skulle tage så drastiske midler i brug!

I samme instruks angives strandfogeddistrikterne på Nordsjællands kyst fra Sletten til Frederiksværk, ni distrikter i alt. Min fars distrikt var det tredje under Kronborg Vestre Birk, og det strakte sig fra "*Grænsen mellem Smidstrup og Udsholt Lodder*" til "*Halsnæs-Frederiksværk Birks Grænse ved Sydvestspidsen af Tisvilde Hegn*". Ca. 18 km – altså en pæn lang strækning at holde opsyn på. Far havde derfor også en aftale med toldopsynsmand H. C. Andersen i Rågeleje om at indberette, hvis der indtraf noget bemærkelsesværdigt på den østre del af distriktet.

Instruksen påpeger strandfogedens opgaver i forbindelse med strandinger, hjælp til skibbrudne og ilanddrevet strandingsgods. Dertil kommer opsamling og indberetning af "Forstrandsgods", som kan omfatte vrag, vragdele, stykgods og andet løst gods, der kan være skyllet i land eller findes drivende til havs. Endelig omtales ankre og andet, som kan bjærges fra havbunden.

"Strandfogeden skal være pligtig til at have en gennemdraget og af Politimesteren forseglet og autoriseret Protokol, hvori han har at indføre alt, hvad der i hans Distrikt inddriver, indbjærges uden at tilføres Politimesterens Strandingsprotokol eller afleveres som bjærget i aaben Sø

Strandfogeddistriktet som Erik Cornelius Pedersen dækkede.

eller opfisket fra havbunden, med Angivelse om, hvilken Dag og af hvem Bjærgningen er foretaget, hvilken Dag der er gjort Indberetning til Politimesteren om Bjærgningen, og hvor det bjærgede er oplagt, en nøjagtig Beskrivelse af det bjærgede, derunder navnlig Mærker og andre særlige kendetegn, Angivelse af Maal og Vægt, forsaavidt han derom kan skaffe Oplysning, om dets værdi samt Forklaring om, hvorfra det bjærgede antages at hidrøre.” (§14).

I §17, som omhandler “Strandfogedens Betaling”, står der kort og godt: “I Bjærgeløn for Forstrands-gods tilkommer der ham fuld Bjærgeløn, det er en Trediedel.”

Luftfoto af stranden ved Tisvildeleje set mod sydvest. Man aner Tisvilde Hegn i baggrunden. Strandfogeddistriktet sluttede omtrent ved billedets øverste kant. I billedets nederste del ses Bølgebryderen og rækken af hølde; indhakked i strandbakkerne er Kildeskåret ved Helene Kilde. Fotograf: Sylvest Jensen, 1970. Privatarkiv.

Strandfogedprotokollen og strandfogederne i Tisvildeleje

Strandingsprotokollen er autoriseret 18. november 1889. Min far Erik Cornelius Pedersen overtog hvervet som strandfoged efter Anders Christiansen, der var hans morbror. Det fremgår ikke af protokollen, hvornår han er tiltrådt. Det er forbavsende nok ikke indskrevet, hvem der har fungeret som strandfogeder, eller hvornår de er til- og fra-trådt embedet.

I protokollen kan man måske ane en forskel i håndskrift og stavemåde. For at komme sagen nærmere må vi inddrage andre kilder, for eksempel lokalhistorikeren Michael Pers, der i en artikel i Vejby-Tibirke Årbog 2000: “Strandens vogtere i Tisvilde” blandt andet omtaler en række strandfogeder. I 1700-tallet bestred Niels Hansen hvervene som sognefoged, klitfoged og strandfoged; vi er jo i den periode, hvor sandflugten blev be-

Skiltet strandfogederne fik udleveret af Frederiksborg Amt som bevis for deres job i amtets tjeneste.

kæmpet. Han byggede Fogedgården i Tisvilde sammen med sin søn og efterfølger Hans Nielsen, og gården blev hjemsted for de følgende generationer og strandfogeder. Først Ole Nielsen, så Niels Olsen, og da Hans Peter Nielsen dør i 1901, afløstes han af sin yngre bror, Johan Martin Nielsen, som allerede havde været toldopsynsmand i 10 år. Han varetog embedet indtil 1917, hvor Anders Christiansen overtog og bestred hvervet indtil 1942.

Bølgebryderen set fra Vagtsbakken i Tisvilde Hegn. Fotografiet er sandsynligvis fra 1920'erne. Privatarkiv.

Embedet er ikke fast aflønnet, og den tid, der går til for eksempel afpatruljering af stranden, er altså totalt ulønnet. Efter en storm afpatruljerede min far gerne sit distrikt. Der var der størst chance for, at noget var drevet i land. Da jeg var dreng, fulgtes vi ofte ad enten til fods eller på cykel. Ud over disse inspektioner var min far med i kystredningsvæsenet og gik i den egenskab vagt langs stranden, men når det skete, var vejret bestemt ikke roligt.

De følgende udvalgte begivenheder bygger i høj grad på de indberetninger, min far har nedskrevet i Strandingsprotokollen; de er i nogen grad suppleret med avisudklip og mine personlige erindringer.

Strandfoged under den tyske besættelse

Da min far fik overdraget strandfoged-hvervet i 1942, havde Danmark været besat et par år af den tyske værnemagt. I starten af min fars funktionsperiode indeholder indberetningerne ikke forhold af

dramatisk karakter. Det handler om ilanddrevet eller opfisket tømmer og brædder samt en redningskrans og et par bøjer og vagere. De sidste bliver afleveret til Marineministeriet. Kommandovejen bliver imidlertid på et tidspunkt ændret:

"2.april 1943. Indberettet til Politimesterkontoret: En Gummibåd graamalet, ca. 4 m. lang, 1,5 m. bred med 6 lufttætte beholdere, 3 tofter, Aarehuller og forsynet med Tovværk rundt om til at holde og forankre i. Mærke og Navn: M. E.W.J. K.K. 1942. 884.Z. Gummibaaden er blevet hentet af den tyske Værnemagt den 8-4-1943".

Det tyske militær havde overtaget bevogtningen af de danske kyster, og ved Tisvildeleje blev indrettet en kontrolpost ved nedgangen til bølgebryderen. Hver gang en båd skulle på havet eller kom i land, skulle det registreres af det tyske vagtmandskab. De tyske soldater var indkvarteret på pensionater

og hoteller, for eksempel *Helene Kilde*, hvorfra der var gode muligheder for at holde øje med, hvad der foregik til søs.

Den 29. august 1943 blev som bekendt en stor del af den danske flåde sænket efter ordre fra viceadmiral Vedel, mens resten undslap til Sverige. I Nordsjælland patruljerede værnemagtssoldater hyppigere langs kysten. Da min far jo også havde sine ture langs stranden, blev han jævnligt antastet, og miseren endte med, at politimesteren udstedte et "Ausweis", som min far kunne præsentere de vagtsomme tyskere for.

Som omtalt i starten af denne artikel forekom der minesprængningsulykker, både under og efter

krigen. Den første indtraf i begyndelsen af november 1943:

"Den 5-11-43 Kl. 14 blev Skonnerten "Energi" af Nykøbing Falster, lastet med Brunkul fra Jylland bestemt for København, minesprængt udfor Salgaardshøj mellem Tisvildeleje og Raageleje. Skonnerten sank straks, og af dens 3 Mands Besætning druknede den ene. Skipperen og den anden Mand bjergedes af et Skib, som fulgte efter, og bragt til Gilleleje, hvor den ene blev ført til Hospitalet med et brækket Ben. Skipperen rejste hjem. Skonnerten staar godt 1000 m fra Land paa ca. 12 m Vand med den halve rigning over Vandet."

I foråret 1944 var strandfogeden ikke ene om at patruljere langs stranden. Vagtposter fra besættelsesmagten traf oftere og i større antal på strandfogeden. Derfor forsynede politimesteren strandfogeden med et Ausweis (legitimation), så han overfor tyskerne kunne dokumentere sin myndighed.

Mystiske og uforklarlige hændelser hører også besættelsestiden til:

"En Mineeksplosion Nord for Tisvildeleje ca. 5 km fra Land. To Baade var på Stedet, men der var intet Spor af, hvad der var sket."

"16.04.1944. Klokken 14,15 nedkastede fremmede Flyvemaskiner 4 stk. Miner eller minelignende Genstande ca. 100-200 Meter fra Land paa en Strækning af 1000 Meter Øst og 1000 Meter Vest for Tisvildeleje. Øjenvidners Forklaring var forskellig, saa der kunde ikke med Sikkerhed siges, om det var Miner eller ej."

I maj måned samme år drev liget af en tysk flyverofficer i land ved Rågeleje.

På indberetningerne afspejledes det indirekte, at politiet var frataget myndigheden efter 19. september 1944. På afregningerne for hvad det ilanddrevne vragods havde indbragt, anførtes ikke længere politikontoret. Den tyske værnemagt havde tiltaget sig myndighed, for eksempel i februar 1945 da en svensker med motorstop var kommet ud af kurs og

efter 10 timers sejlads endte ved molen i Tisvildeleje: *"Han blev taget i Forvaring af den tyske Værnemagt."* Lidt mere pudsigt forekommer det, at et par ilanddrevene får fik tyskernes interesse: *"Faarene blev afhentet af den tyske Værnemagt."*

Fundet af en druknet mand i begyndelsen af marts 1945 interesserede tilsyneladende ikke den tyske værnemagt. Liget var ikke ikklædt uniform.

I slutningen af april 1945 indtræf en større begivenhed, som vanen tro blev beskrevet kort og nøgternt:

"Paa strækningen Raageleje vest paa til Stængehuset er der inddrevet en Del Vraggoods, samt forskellige brugbare Sager. Redningssager, Værktøjssager, Ammunitions-kasser, Hængekøjer med Tæpper samt mange andre Ting. Den tyske værnemagt har ladet hente alt. Desuden er der paa Strækningen Salgaardshøj og Stængehuset inddrevet 14 Lig, alle tilhørende den tyske Marine. Den tyske Værnemagt har opsamlet dem og ladet dem bortkøre."

Men i min erindring (jeg var 10 år) toner flere billeder frem. At der var foregået dramatiske begivenheder til søs var utvivlsomt. Vi havde hørt kamphandlinger udspille sig ude i Kattegat, formodentlig mellem et tysk marinefartøj og en allieret flyver, hvorfra vragdele senere drev i land. Min far var ikke hjemme, da en tysk officer dukkede op hjemme hos os, og jeg blev som stedkendt kommanderet til at følge ham til landingsstedet ved bølgebryderen, hvorfra han sejlede ud med en vandkikkert for at undersøge havbunden. Han fandt ikke noget mistænkeligt, men var formentlig på sporet af den indtrufne begivenhed.

Ligene blev samlet på parkeringspladsen, og jeg husker billedet af den store lastvogn belæsset med kisterne, hvorover nazi-flaget var spændt, køre op

igennem lejet – et syn som stadig står klart i erindringen.

I besættelsestidens sidste måneder herskede nærmest lovløse tilstande – politiet var jo blevet interneret den 19. september 1944. Det skete oftere, at ilanddrevet gods, efter at det var registreret, blev stjålet.

Et andet træk var, at de tyske soldater, som patruljerede langs stranden, optrådte stadig flere ad gangen – og i øvrigt blev yngre. I krigens sidste tid var det halvstore drenge i for store uniformer i grupper på 3-4 stykker med for store geværer, der nærmest slæbte efter dem, vi mødte på stranden. Usikkerhed og nervøsitet prægede dette mandskab.

Efterkrigstiden

I strandingsprotokollen blev der ikke foretaget nogen markering ved besættelsestidens ophør. Politiet var vendt tilbage, og min far foretog de sædvanlige indberetninger om brædder, luger, bøjer, joller, gummi-både og andet vraggoods. Et pudsigt fund ved Raageleje af en 13 fod lang jolle omtaltes således:

"Det antages, at Jollen sidst har været brugt til Fiskeri, da der fandtes levende fisk i Dammen."

Normalt var det ikke nogen indbringende tjans at være strandfoged, men juli 1945 dukkede der strandingsgoods op på kysten, som gav både stort arbejde, og en pæn skilling:

"Inddrev paa Kysten mellem Raageleje Øst og Stængehuset Vest 451 stk. Fyrretræssveller. Svellerne blev opsamlet og bragt til Strandfogedens Bolig. Maalene var 2,40 Meter, 0,20 br. Og 0,15 t. Prisen skønnes at være 6,00 Kr. pr. stk. 2.706,00 Kr. Lasten hidrører fra en tremastet Skonnert hjemmehørende i Køge, lastet i Varberg, Sverige, med Horsens som Maal."

Havnemolen,
Tisvildeleje. Privatarkiv.

Jeg husker, at min far entrettede med flere vognmænd med hestetrukne vogne om at transportere svellerne op fra kysten.

Redningsaktioner forekom der flere af i de første år efter besættelsens ophør dels i forbindelse med strandinger dels som følge af minesprængninger. Til den første kategori hørte en stranding i marts 1946:

“Lørdag den 23.Marts Kl. 11 Formiddag strandede Skonnerten “Karen” af Marstal ud for Udsholdt Strand med en Ladning Brunkul fra Vejle – København. Vinden Nordvest, Styrke 6, Sne og Støvregn. Østgaaende Vande. Skibet paa ca. 100 Brutto Ton. Besætningen fire Mand, hvoraf 2 blev reddet af Raketvæsenet i Tisvildeleje, som ankom Kl.13,30. 2 Mand druknet efter Forsøg paa at redde sig i Land ved Svømning. Skibet staar paa Revlen ca. 300

Meter fra Land. Skibet er Vrag og vil ikke kunde bjerges. – Kaptajnen og Kokken reddet”.

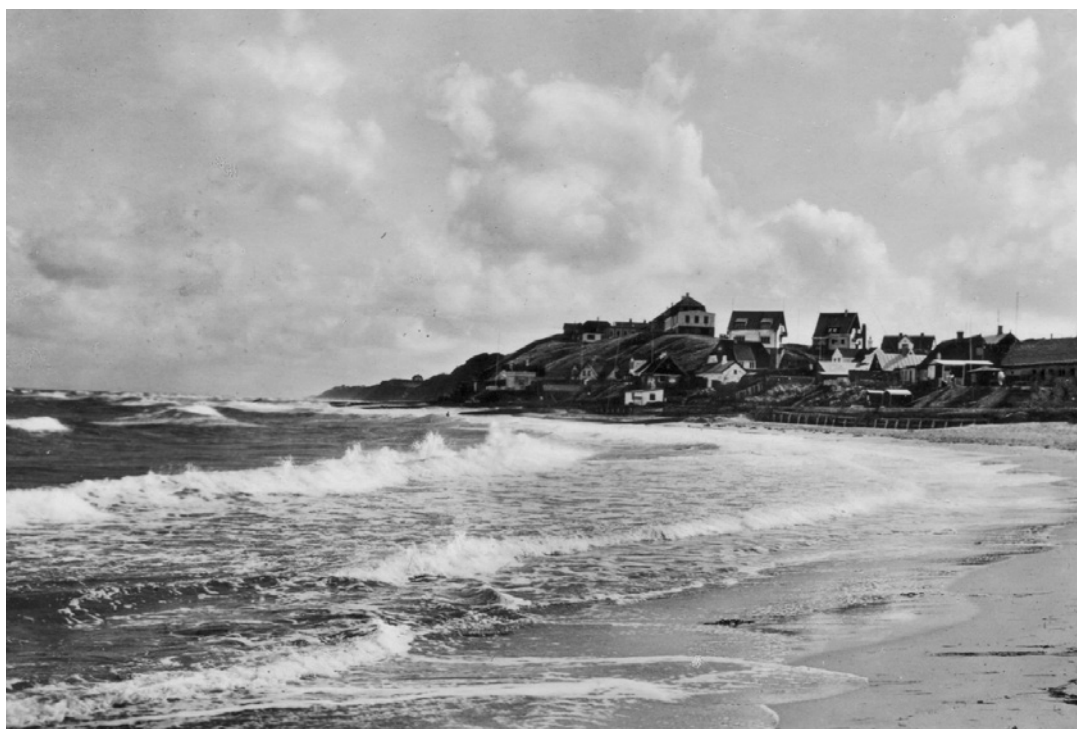
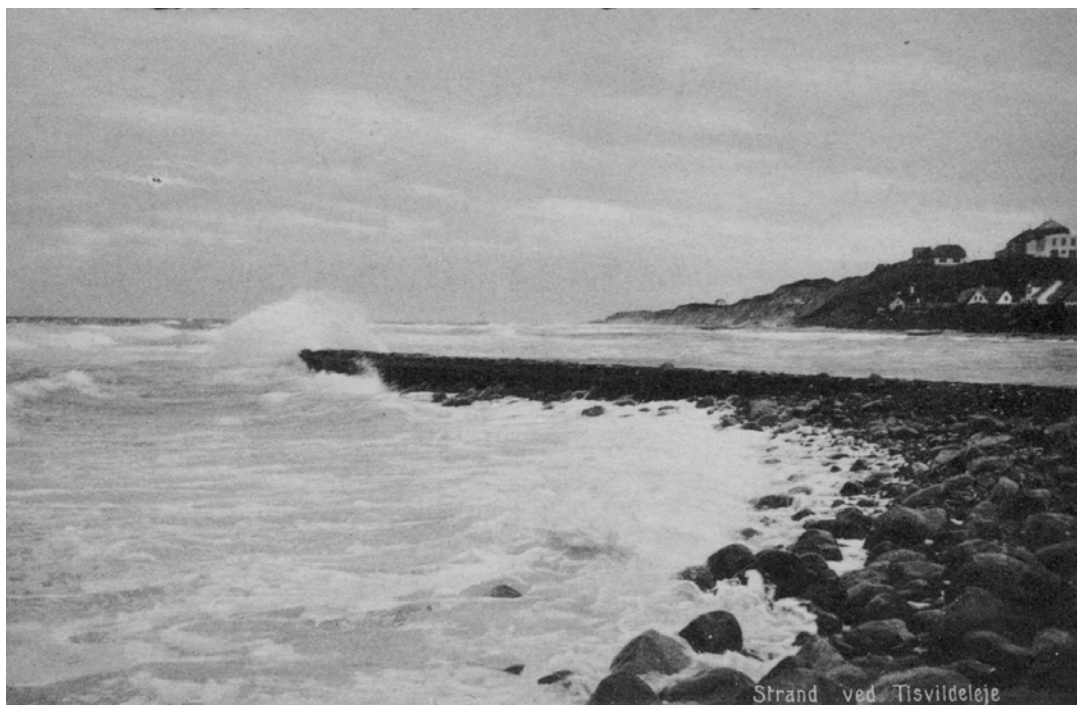
Ifølge Frederiksborg Amts Avis (24.marts 1946) var skibet sprunget læk i den hårde storm:

“Og da man ikke kunne holde det flydende ved Hjælp af Pumperne, og Vandet gik ind og standsede Motoren, drev Skibet med Strømmen og gik paa Grund (.....) De fleste Søfolk undervurderer den nordsjællandske Kysts Farlighed, siger Strandfogeden.”

En næsten klassisk og dramatisk strandingshistorie.

Minesprængningerne var årsagen til flere ulykker. I indledningen til denne artikel berettes netop om en minesprængning. De danske farvande var jo blevet mineret, og selv om Søværnet gjorde en stor

*Uden for badesæsonen
kan Kattegat godt vise
tænder. Privatarkiv.*

indsats for at rydde og uskadeliggøre miner, gik der en del år, før man kunne erklære de indre farvande minefri.

En udramatisk stranding fandt sted i februar 1953. Galeasen "Duen" af Aalborg blev ved 20-tiden meldt strandet et par hundrede meter vest for Molen. Raketapparatet blev hentet og stillet op på forstranden. Men redningsmateriellet kom ikke i brug. De to ombordværende besætningsmedlemmer reddede sig selv i land i skibets egen jolle – dog måtte redningsfolkene i land danne kæde for at hjælpe de skibbrudne det sidste stykke. Årsagen til grundstødningen var tæt tåge. Det forlød, at man ombord havde antaget, at gadebelysningen i Tisvildeleje udgjorde et fyr!

På dette tidspunkt gik jeg i 3.g. og en lyst til at agere reporter greb mig. Jeg havde jo de nødvendige data fra nærmeste kilde. En opringning til Frederiksborg Amts Avis og en aftale om linjebetaling fulgte. Da jeg næste morgen stod af toget i Hillerød, lyste en løbeseddel mig i møde: Nyheden om strandingen var kommet på forsiden!

Et par dage senere fulgte avisens egen journalist sagen op med overskriften:

"Den strandede Galease ved Tisvilde bragt flot." Med underrubrikken: "Trukket fri af "Svava" efter at 2000 Kasser Tørmælk var bragt i Land."

Far skulle lave halvårsindberetninger. For første gang kunne han i 1954 skrive:

"I Halvaaret 1. April - 1. Oktober er ingen Strandinger sket. Ej heller Menneskeliv er gaaet tabt".

Går man strandingsprotokollen igennem for de følgende år, forekommer den formulering oftere. Minestrygningerne havde gjort farvandene mere sikre at sejle i, men også fremkomsten af mere præcist na-

vigationsudstyr er forklaringen på de færre strandinger. Men uheld ombord kan naturligvis stadig medføre strandinger, som det skete den 11. marts 1951:

"Klokken 20,30 strandede galeasen "Grethe af Aarhus(...) 200 meter øst for Salgårdshøj. Efter at have passeret Hesselø kl. 14 skete et brud på rorkæden, så manøvrering var umulig. (...) Der var 2 mand ombord (...) Skibet står 20 meter fra land på stenbund. Vinden nordvest 7 med snebyger, østgående vande. Mændene reddede sig selv i land ved svømning."

Ellers er siderne fyldt med ilanddrevne joller og redningsbåde, vagere (bøjer) og sømærker. De sidste blev afleveret til Fyr- og Vagervæsenet. Minestrygningsbøjer blev hentet af Marinens søminekorps. Tønder med olie drev i land, men forsvandt af og til på mystisk vis. Enkelte effekter blev opfisket af lokale fiskere i rum sø.

Dødt skib

Begrebet 'dødt skib', altså et herreløst fartøj til søs, forekommer et par gange. Under 16. juni 1962 står i protokollen:

"Bjerget i åben sø, drivende 4 km fra land nord for Rågeleje af H. C. Andersen, Rågeleje (...) Speedbåd (...) Ejeren har meldt sig".

Lidt mystik vil der altid være forbundet med fundet af et dødt skib. Den bliver ikke mindre, når man sammenligner strandfogedens indberetning med journalistens fremstilling i BT. Her følger først strandfogedens version:

"Den 10.september 1968 kl. 17 fandt fiskerne Erhardt og Hans Henriksen samt Erik Corn. Pedersen fiskekutteren "Jenny" af Udbyhøj drivende i rum sø 8 km fra Tisvildeleje i nordvest ret-

ning med ankeret slæbende 1 m under kølen. Kutteren, 8,27 m 5 tons A 294, var uden besætning ergo dødt skib.

Vi tog kutteren på slæb til land og meldte det straks til politiet. Det viste sig senere, at ingen mennesker var gået tabt. Vi vurderede kutteren til 12.000-15.000 kroner, da kutteren var i god stand. Et senere forhandlingsforløb med ejeren, blev til resultat 3.500 kroner. Vi slæbte kutteren til Gilleleje."

Frederiksborg Amts Avis havde historien på forsiden dagen efter under overskriften: "Mystisk smuglerbåd drev forladt rundt". Uddrag:

"(..) Længere ude i Kattegat så de (fiskerne) en fiskekutter, og som så ofte tidligere nærmede de sig den for at gøre folkene ombord opmærksomme på, at der var sat garn ud i farvandet, så de kunne passe på med eventuelle trawl. Da de kom nærmere, så det ud som om båden lå for anker – ankerkæden hang ned fra bovsprydet. Imidlertid blev der ikke reageret fra kutteren, da Tisvildeleje-fiskerne præjede den, og Erik Pedersen sprang ombord, da der jo kunne være sket en ulykke.

Det er der dog efter al sandsynlighed ikke, fortæller Erik Pedersen til Amtsavisen. For det første viste det sig, at hun camoufleret lå for anker – selve ankeret var lige under vand – og for det andet var roret surret med et reb og døren til styrehuset låset. Det er tydeligt, at det forladte skib skulle drive rundt så længe som muligt. Kutteren blev taget på slæb ind til molen ved Tisvildeleje, og politiet fra Helsingør blev tilkaldt."

I BT's version tre dage senere har tre fiskere opbragt det døde skib i Øresund, selvom det skete i

Frederiksborg Amts Avis bragte den 11. september 1968 dette foto af fiskekutteren Jenny ud for molen i Tisvildeleje.

Kattegat. Videre fortælles, at kutteren blev købt tre uger forinden af to mænd, som var kendt af smuglerpolitiet. BT fortsætter:

"Det døde skib blev fundet med roret surret og aflåst styrehus, hvori der lå detaljerede kort over den østtyske Østersøkyst. (...) Den ene af fiskekutterens ejere forklarede i går til politiet, at han sammen med sin kammerat var sejlet mod København, men at båden havde fået motorstop. Ud for Rågeleje var den gået på grund, og de var begge svømmet i land, hvorefter de i en lille bil var kørt til København. Der var de skiltes, og siden havde han ikke set sin kammerat."

Vi finder os i den periode, hvor cigaretsmugleri

florerede, og dette er nok det nærmeste, Tisvildeleje strandfogeddistrikt kom smuglervirksomhed. Det kan dog ikke udelukkes, at der i ly af nattemørket ud for Tisvilde Hegn foregik en virksomhed, som ikke tålte dagens lys.

Brændende skib

I slutningen af 60'erne og i 1970 var der næsten ingen indberetninger. En observation og en aktion, som far og hans makker var ude for, da de en morgen var ude og røgte garn, skal dog nævnes:

“Den 10. juni 1970 kl. 5,00 om morgenen observerede vi fra fiskepladsen et brændende skib. Vi kappede garnene og sejlede til skibet. Vi forsøgte at slukke, men uden held. Vi slæbte da skibet til land, kaldte Zonen, som straks fyldte skibet med vand, og skibet reddedes. Årsagen var en sammenbrændt motor. Skibet blev bugseret til Hundested. Der var ejeren, dennes hustru, datter, svigersøn og 2 små børn ombord. Aktionen var heldig, ingen kom til skade. Skibet var på 8 tons, 40 fod, navn: “Frivagten”. Føreren af skibet var også ejeren.”

Frederiksborg Amts Avis skrev dagen efter blandt andet:

“Familien var netop startet i Ole Schrøders nye store lystfartøj “Frivagt” fra Hornbæk havn, da de ud for Tisvildeleje opdagede brand i maskinrummet. Branden var så kraftig, at den ikke kunne klares med det ildslukningsmateriel, der var ombord, men takket være årvågne fiskere blev båden hurtigt trukket ind på lavt vand, hvor Falck-Zonen kunne overtage slukningen. Den hurtige reaktion fra fiskernes side blev nok årsagen til, at branden kun blev begrænset til maskinrummet og den tilstødende kahyt, så

det meste af båden, der er i 300.000 kr.s klassen, blev reddet”.

Det var blevet andre typer fartøjer, der kom i havsnød: hvor det tidligere var fragtskibe og deres besætninger, som skulle reddes, var det nu lystfartøjer med ombordværende – sjældent sejlvante – familier, der havde behov for hjælp.

I efteråret 1971 var der tale om et forlis med tragisk udgang:

“Lørdag den 6. november kl. 21,00 satte 2 unge mennesker en lystsejler på grund ud for Holløse strand. Vinden var nordvest styrke 7-8. En tredie mand var skyllet over bord. Mange deltog i eftersøgningen, men måtte opgive uden resultat.(...) De var på tur fra Helsingør til Hundested, hvor [den druknedes] forældre boede.”

De følgende halvårige indberetninger bærer tydeligvis teksten:

“Ingen strandinger og ingen menneskeliv gået tabt.”

Sømærker og mere eller mindre medtagne joller udgjorde det strandingsgods, der rapporteredes om. Under den halvårige indberetning for oktober 1976 står et lidt usædvanligt notat:

Årene 1975-1976 er der fundet et skibsvrag, liggende 100 meter fra kysten ud for Salgårds-høj indeholdende ca. 100 guldmønter. Såvidt vides er mønterne overdraget Nationalmuseet. Sum vides ikke.”

Arkæologerne var tydeligvis inde i billedet, og fundet blev ikke fulgt op i strandingsprotokollen.

I årene 1976-78 blev et par lystsejlere, en hav-

Tisvildeleje Redningsvæsen rådede jo ikke over en redningsbåd. Fiskerne, der fungerede som redningsmænd, benyttede deres egne åbne motorbåde ved redningsaktioner. Fiskerbådene var ikke udrustede med redningsudstyr – heller ikke til daglig. Fik båden motorstop, blev årene taget i brug. Privatarkiv.

krydser, en speedbåd og en norsk pram, som blev fundet ved Udsholt og Rågeleje uden mandskab ombord, bragt til Gilleleje havn.

Status

Som 70-årig gjorde min far åbenbart status over de forløbne år, og det skete et par år før han officielt fratrådte hvervet som strandfoged:

"9. December 1942-1.april 1979. Jeg overtog hvervet som strandfoged den 9. december. Efter fisker Anders Christiansen (og har haft det) til første april 1979. I den forløbne periode har der været ca. 12 strandinger, minesprængte, brændende skibe imellem.

Der er reddet ca. 14 mennesker med henholdsvis både og raketvæsen. Der er ilanddrevet og omkommet 26 mennesker, derimellem 14 tyske lig, som drev i land 26/4-30/4-1945. Erik Cornelius Pedersen."

Svært ved at fratræde

Til sidst følte min far vel alderen trykke og kræfterne svinde, for han satte sig i november 1980 (71 år gammel) til at skrive en ansøgning til politimesteren:

"Hermed frasiger jeg mig hvervet som strandfoged. Jeg føler mig efterhånden for gammel til at udføre den gerning og ønsker nu at fratræde den 1-1-1981. Jeg har dermed været strandfoged i 39 år. Jeg takker for tilliden i de mange år. Med venlig hilsen Erik Corn. Pedersen."

Politimesteren, J. Skat-Rørdam, var imidlertid ikke til sinds at fritage min far fra hvervet. Beskikkelse af en ny strandfoged kunne ikke ske så hurtigt, så han bad min far fortsætte i stillingen i hvert fald frem til 1. februar 1981. Samtidig takkede politimesteren

for et medfølgende brev, hvori han anbefalede en efterfølger i embedet. Uddrag af anbefalingsskrivelsen:

"Da der her i Tisvildeleje ikke er flere erhvervsfiskere, har jeg en mand, jeg kan give min bedste anbefaling. Han er 47 år. (...) Han har egen båd og bor otte minutter fra vandet. Han er søn af fisker Erhardt Henriksen og har deltaget meget i fiskeri med ham. Han er en ærlig og redelig mand (...).

Erik Cornelius Pedersen ordner garn i sit redskabsskur.

Jeg har talt med ham om forholdene og efter det, er han villig til at overtage hvervet. Jeg kan ikke finde andre emner, som jeg synes vil være egnede; men det er jo op til politimesterens afgørelse."

Navnet på den anbefalede person nævnte han åbenbart ikke. Politimesteren fulgte imidlertid anbefalingen og udnævnte den 10. marts 1981 Erling Henriksen til ny strandfoged. Som nævnt i anbefalingsskrivelsen var han ikke ukendt med fiskeri og hav. Med udnævnelsen af ham kunne man stadig opfylde strandingslovens § 1:

"Ved ansættelse af strandfogeder på åben kyst bliver, i øvrigt under lige adkomst, fiskeri- eller søkyndige folk fortrinsvis at tage i betragtning."

Min fars generation af fiskere var kommet i pensionsalderen, og der var ikke kommet yngre til. Så de efterfølgende strandfogeder måtte findes længere inde i landet.

Med min fars fratræden kan man med sandhed sige, at en æra var slut.

Tak

Tak til den nuværende strandfoged Niels Worm for udlån af Strandingsprotokollen.

Litteraturliste

Cornelius, H. (2013): Den ukendte sømands sidste havn. *Vejby-Tibirke Årbogen 2013*.

Pers, M. (2000): Strandens vogtere i Tisvilde. *Vejby-Tibirke Selskabets årbog 2000*.

Pers, M. (2009): *Tisvilde – en mosaik*. Eget forlag 2009.

Arkivalier

Strandingsprotokol for Strandfogeden for Tisvilde Strandfogeddistrict; autoriseret 18. November 1889.

Erik Cornelius Pedersens privatarkiv:

Bekendtgørelse af lov om tillæg til strandingsloven af 10. april 1895; Justitsministeriets lovbekendtgørelse nr. 625 af 15. september 1896.

Cirkulære til Rigspolitichefen. Politidirektøren i København og Politimestrene angående behandlingen af Lig og Strandingsgods m.v., som har forbindelse med Krigsbegivenhederne. Justitsministeriet, den 11. april 1944.

Cirkulære til Rigspolitichefen, Politidirektøren i København og Politimestrene angående iland-drevne Sømærker, Krigsmateriel m.v., Dusører for Paavisning og Afmærkning af Miner m.v. samt Indberetning af Forlis og Strandinger. Justitsministeriet, den 27. Februar 1948.

Instruks for Strandfogederne i Frederiksborg Amt. 9 sider. Justitsministeriet den 1. marts 1933.